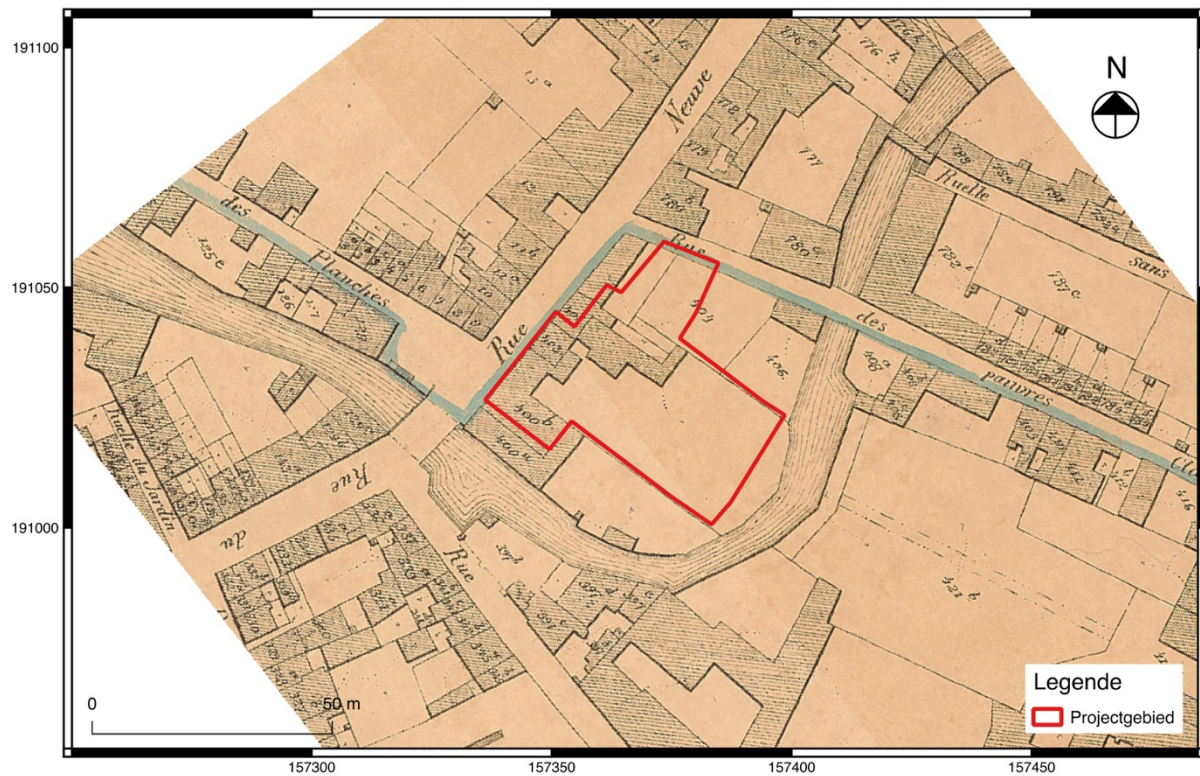


Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Nieuwe Beggaardenstraat 41 te Mechelen



Laurane Dupont
Ward Decramer

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Nieuwe Beggaardenstraat 41 te Mechelen

**Laurane Dupont
Ward Decramer**

**Tienen 2019
Studiebureau Archeologie bvba**



Colofon

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Nieuwe Beggaardenstraat 41 te Mechelen
--

Initiatiefnemer:	Stigt NV
Projectleiding:	Vanessa Vander Ginst
Erkend archeoloog:	Laurane Dupont & Ward Decramer
Auteurs:	Laurane Dupont & Ward Decramer
Foto's en tekeningen:	Studiebureau Archeologie bvba (tenzij anders vermeld)

Op alle teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Studiebureau Archeologie bvba mag niets uit deze uitgave worden vermenigvuldigd, bewerkt en/of openbaar gemaakt, hetzij door middel van webpublicatie, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook.

Studiebureau Archeologie bvba
Bietenweg 20
3300 Tienen
www.studiebureau-archeologie.be
info@studiebureau-archeologie.be
tel: 0474/58.77.85
fax: 016/77.05.41

©2019, Studiebureau Archeologie bvba

Hoofdstuk 2 Programma van maatregelen

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019H86

Aanleiding: De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen binnen de vastgestelde archeologische zones met een totale oppervlakte van ca. 1 716 m². Daarmee valt de vergunningsaanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 300 m² of meer bedraagt en waarbij de betrokken percelen geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in archeologische zones.
(Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).

Erkend archeoloog: Laurane Dupont (OE/ERK/Archeoloog/2015/000212)
Studiebureau Archeologie bvba (OE/ERK/Archeoloog/2015/00002)

Actoren: Laurane Dupont
Ward Decramer

Locatie: Mechelen, Nieuwe Beggaardenstraat 41 (fig. 2.1)
Bounding box: punt 1: x= 157336, y= 191001
punt 2: x= 157399, y= 191060

Mechelen, Afd. 1, sectie E, perceelnummer 403K

Relevante termen²¹: Bureauonderzoek, Zandstreek, stadscontext

Verstoorde zones: Het projectgebied is integraal bebouwd en verhard.

²¹ Thesaurus: <https://inventaris.onroerendergoed.be/thesaurus>



Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met situering van het projectgebied (©AGIV).

2.2 Gemotiveerd advies

De initiatiefnemer wenst de bestaande gebouwen te slopen ten behoeve van een nieuwbouwproject aan de Nieuwe Beggaardenstraat 41. De voorgevel van het bestaande herenhuis aan straatzijde blijft behouden. Het nieuwbouwcomplex behelst twee bouweenheden, één aan straatzijde en één achteraan het perceel, met centraal een groenzone. Het volledige complex wordt onderkelderd ten behoeve van een ondergrondse parkeergarage. Er wordt een bodemverstoring verwacht tussen de 1,20 en 5 m diepte t.o.v. het maaiveld over het volledige areaal van het terrein.

Het projectgebied ligt in het westen van de vastgestelde archeologische zone "*historische stadskern van Mechelen*", in een historisch bouwblok aan de rechteroever van de Dijle. Dit stadsdeel, ook wel de benedenstad genoemd, wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van talrijke vlieten. Historische kaarten duiden op de aanwezigheid van een dergelijke vliet, de *Oude Melaan*. Op basis van het primitief kadaster en de gedetailleerde *intra muros* Poppkaart kan met grote zekerheid gesteld worden dat deze vliet zich buiten het projectgebied situeerde. Deze vliet werd in 1912 gedempt en overbouwd. Rekening houdend met eventuele georeferentieproblemen van de gedetailleerde historische kaarten uit de 19^{de} eeuw, zou nog steeds rekening gehouden kunnen worden met sporen in het zuidoosten van het projectgebied die eventueel te relateren zijn aan deze vliet (landwinning, kademuren, aanlegplaatsen etc.). In het noordwesten van het terrein, aan straatkant, kunnen voornamelijk resten van historische bebouwing en achtererven worden verwacht die ten minste teruggaan tot de 16^{de} eeuw. Deze gegevens kunnen bijdragen aan de kennis over de stadsontwikkeling van Mechelen, en

meer specifiek licht werpen op het gebruik, indijken en dempen van dergelijke vlieten en het landgebruik langs deze bijriviertjes.

Hoewel hypothetisch een hoog archeologisch potentieel kan worden toegeschreven aan het projectgebied, dient deze te worden genuanceerd door de inplanting van het huidige gebouwcomplex. Het terrein is bij de bouw van de funderingen (1,80 m diepte) en de kelders (tussen de 1,30 en 3 m diepte) van het complex reeds aanzienlijk vergraven. Verspreid tussen de funderingszolen die lokaal voor een ingrijpende verstoring gezorgd hebben, zijn in de zogenaamde niet-onderkelderde zones eveneens kruipkelders aanwezig (minimum -0,5 onder maaiveldniveau). Naast de verstoringen van de kelders dient eveneens rekening gehouden te worden met fundering met betonnen voeten die over het volledige gebouw aanwezig zijn. Een archeologisch onderzoek nabij het projectgebied heeft aangetoond dat de bovenste 50 cm de bewoningssporen bevat, rustend op verschillende landwinningspakketten. Hoewel de eerste 50 cm van het bodemarchief wellicht sterk vergraven en versnipperd is, is niet duidelijk in hoeverre dat het archeologisch relevant bodemarchief door de werken aangetast is. Archeologische waarden kunnen nog bewaard zijn gebleven onder de gekende vergravingen.

Gezien de omvang van het terrein (1716 m² binnen stadscontext), de aard van de bedreiging (tot – 3,6 m onder het maaiveld), en het hoog archeologisch potentieel van het projectgebied wordt een vervolgonderzoek geadviseerd om na te gaan of er zich daadwerkelijk nog archeologische waarden binnen de contouren van het projectgebied bevinden.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering. Er wordt specifiek gekozen voor een combinatie van proefputten en een proefsleuf om na te gaan hoeveel archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied dat gelegen is binnen de historische stadskern van Mechelen.

Mogelijk kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied die te relateren zijn aan de Oude Melaan, zoals oude kademuren, aanlegplaatsen enz.?
- Kan er een uitspraak gedaan worden ivm de evolutie de historische bebouwing in de zone? Zo ja, welke?

De onderzoeksmethode beslaat de volledige oppervlakte van het projectgebied (1716 m²) zoals dit is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.2). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn. Aangezien het terrein nog bebouwd is ten tijde van de opmaak van de archeologienota, betreft het een onderzoek in uitgesteld traject.



Fig. 2.2: Kadasterplan met inkleuring van de delen van het projectgebied die in aanmerking komen voor uitgesteld vooronderzoek (groen)(©CADGIS).

2.3.2 Onderzoeksmethode

De keuzes van de methodes voor verder vooronderzoek en het wel/of niet uitvoeren van deze onderzoeken, worden gebaseerd op de volgende vier criteria:

- 1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?
- 2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein?
- 3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief om de methode toe te passen op het terrein?

4° is het NOODZAKELIJK om deze methode toe te passen op dit terrein (ook kosten-batenanalyse)?

In eerste instantie wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het specifiek aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Het terrein is op dit moment grotendeels verhard en bebouwd, waardoor deze methode momenteel niet kan worden gebruikt.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.

Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die specifiek wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille van de situering van het terrein in een stadscontext met de verwachting dat er een complexe verticale strategie aanwezig is, is eerder een proefputtenonderzoek dan wel een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Met deze methode wordt voornamelijk gepeild naar de dikte van het archeologisch bodemarchief. Hoewel deze methode een schadelijke impact op het bodemarchief heeft, is de impact ervan geringer dan deze van proefsleuven. Deze onderzoeksmethode is bovendien nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een **proefputtenonderzoek gecombineerd met één proefsleuf**.

De aanleg van de proefputten dient ter evaluatie van de bewaringstoestand en de complexiteit van de bodemopbouw in deze zone binnen de historische stadskern van Mechelen waar een complexe gelaagdheid van middeleeuwse bewoningssporen en –structuren worden verwacht op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. Doel is vooral om na te gaan of de huidige bebouwing het

archeologisch bodemarchief heeft aangetast, hoeveel archeologische vlakken verwacht kunnen worden binnen het projectgebied en op welke diepte deze zich bevinden. De proefsleuf staat in dienst van het localiseren van sporen die te relateren zijn aan de Oude Melaan en wordt haaks op het te verwachten verloop van de vliet aangelegd.

Omdat de afbraak van de te slopen bebouwing zal plaatsvinden na het verkrijgen van de stedenbouwkundige vergunning, kan het vooronderzoek enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden.

De resultaten van de geadviseerde proefputten kunnen geëxtrapoleerd worden naar de rest van het (voor de rest wel deels diep onderkelderde) terrein.

2.3.3 Onderzoekstechnieken

Proefsleuvenonderzoek: techniek en motivatie

De proefputten worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk hoofdstuk 8.6. In deze zone, waar toch een complexe stratigrafie kan worden verwacht, zijn meer bepaald de richtlijnen sub 8.6.3 van toepassing.

Het doel van deze strategie is om uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. De aanleg van proefputten dient ter evaluatie van de bewaringstoestand en de complexiteit van de bodemopbouw in deze zone binnen de historische stadskern van Mechelen waar een complexe gelaagdheid van oudere laatmiddeleeuwse bewoningssporen en – structuren worden verwacht op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek.

Er wordt geopteerd voor drie proefputten van 4 bij 4 m op het terrein (fig. 2.3) om de zichtbaarheid te optimaliseren en om veiliger te kunnen werken indien er diep dient gegraven te worden daar de natuurlijke bodem vrij diep verwacht wordt op basis van de resultaten van nabijgelegen archeologische onderzoeken. Indien nodig wordt getrapt gewerkt. De locatie van de proefputten werd gekozen op basis van de zones met kruipkelders en funderingspoeren om na te gaan wat de impact van de huidige bebouwing is geweest op het archeologisch bodemarchief. Om een voldoende historisch relevante steekproef te kunnen maken van het terrein werd er eveneens rekening gehouden met historische bebouwing en achtererven. Het onderzoek wordt vervolledigd met één korte proefsleuf haaks op de loop van de voormalige Melaan in het zuidoosten van het terrein. Dit om eventuele sporen die te relateren zijn aan deze voormalige vliet te kunnen capteren.

De proefputten worden aangelegd conform de bepalingen uit CGP 8.6 en 8.6.3 met een opgravingsvlak per archeologisch relevant niveau om een zicht te krijgen op de verticale stratigrafische opbouw van de te onderzoeken zones. Elke proefput wordt gezien als een beperkte opgraving en wordt zodanig geregistreerd. De volledige stratigrafische sequentie wordt onderzocht. Indien de diepte van de

proefput de natuurlijke ondergrond niet bereikt, worden per proefput enkele boringen of sonderingen gezet tot in de natuurlijke ondergrond in stratigrafisch primaire positie om de stratigrafie in kaart te brengen. De putwand van de proefput wordt grondig bekeken om aan te geven op welke niveaus er tijdens een eventuele opgraving opgravingsvlakken moeten worden aangelegd.

De proefsleuf heeft overeenkomstig de bepaling sub 8.6.3 als doel om een horizontaal ruimtelijk inzicht van de site te verwerven, en fungeren hier specifiek voor het opsporen van mogelijke resten gerelateerd aan de voormalige vliet.

De werkputten worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak.

De uitvoerders van het proefputten/sleuvenonderzoek dienen aantoonbare ervaring te hebben met het uitvoeren van onderzoeken in stadscontexten (minimaal 240 dagen voor veldwerkleider en 120 voor archeoloog-assistent).

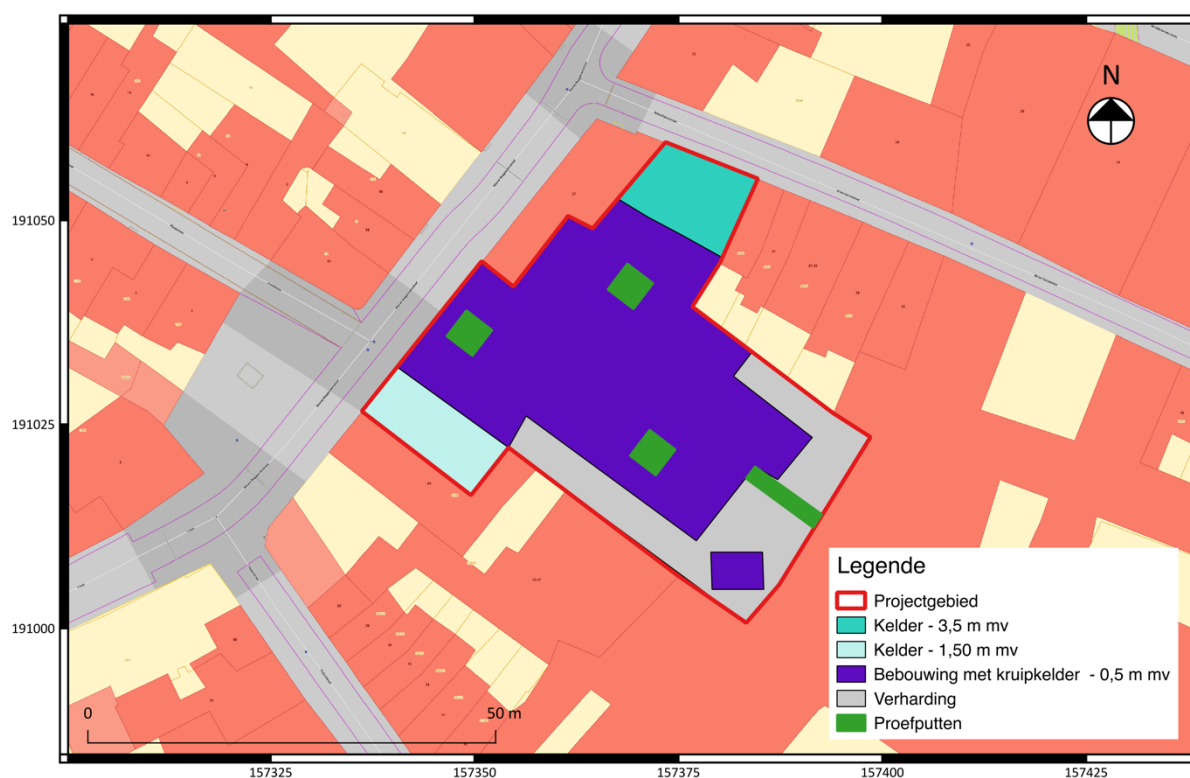


Fig. 2.3: Voorgestelde proefputten (geprojecteerd op de kadasterkaart).

2.3.4 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.